wandelen in groesbeek

DOOR BERG EN DAL

Karakteristiek van de wandeling: door het heuvellandschap van Berg en Dal. Veel bos en halfopen gebied met fraaie vergezichten. Af en toe flink klimmen en dalen. De wandeling is te combineren met een bezoek aan het Afrika Museum (www.afrikamuseum.nl)
Lengte: 10 kilometer
Startpunt: Berg en Dal, Oude Kleefsebaan bij amusementspark Tivoli
OV naar startpunt: vanaf Nijmegen buslijn 8 naar Berg en Dal, halte Groot Berg en Dal
Parkeren: in de directe omgeving
Horeca: bij het startpunt en in Beek (tussen punt 9 en 10) diverse gelegenheden

ROUTEBESCHRIJVING

[de nummers tussen haken verwijzen naar de punten op de kaart en wetenswaardigheden]
Vanaf Park Tivoli [1] ga je rechtsaf op de asfaltweg (Oude Kleefsebaan), het dorp uit. Meteen na Tivoli rechtsaf op het klinkerweggetje naar 'Wijnterras De Holdeurn'. Ga vóór het gebouw rechtsaf op het paadje, daarna op het asfaltweggetje rechtsaf om het landhuis [2], langs de parkeerplaats. Volg het het weggetje tot vóór het huis met wit/zwarte strepen, ga daar linksaf en op de eerste afslag weer rechtsaf. Aan het eind steek je de asfaltweg over en gaat linksaf op het fietspad. Bij 'Camping De Groote Flierenberg' ga je rechtsaf de oprijlaan met bomen in. Aan het eind, voorbij de oude boerderij en vóór de schuren, ga je rechtsaf en aan het eind linksaf tussen akkers door [3]. Het pad eindigt op een halfverhard pad, hier ga je linksaf (of rechtsaf als je het naastgelegen Afrika Museum wilt bezoeken).

Neem het eerste pad (met slagboom) rechtsaf [4] en volg dit langs hek en akker, negeer afslagen. Het pad (aan het eind met blauwe paaltjes) draait naar rechts en eindigt bij de asfaltweg. Steek over en ga rechtsaf op het fietspad, vervolgens op het eerste pad linksaf langs hekwerk [5]. Volg de trapjes af en op door het dal [6], daarna bij de bank rechtsaf. Aan het eind ga je linksaf door de beukenlaan, en aan het eind daarvan rechtsaf. Ga na de slagboom op de kruising linksaf, Molenbosweg. Na enkele huizen ga je schuin rechtsaf het pad in met de slagboom. Je volgt de klinkerweg (Kwakkenberglaan) naar de hoofdweg (Oude Kleefsebaan). Aan je rechterhand ligt een klooster [7].

Steek de hoofdweg over, ga rechtsaf en meteen schuin linksaf het grindweggetje in. Op de kruising met de Stollenberglaan ga je rechtdoor, door de poort 'Gelders Landschap' het bomenlaantje in. Aan het eind ervan, net voordat het pad steil afdaalt, kun je even schuin links heen en weer naar het uitzichtpunt [8]. Volg het pad steil naar beneden. Onderaan ga je rechtsaf langs de bosrand, vervolgens weer rechtsaf [9]. Blijf de bosrand volgen, negeer afslagen. Het pad gaat het bos weer in, volg dit tot bij een huis. Daar ga je op de splitsing linksaf, een pad langs oude kastanjebomen [10]. Bij de picknicktafel ga je rechtsaf (groene paaltjesroute) naar beneden, volg het paadje langs de beek, rechtdoor naar de weg [11].

Op de weg (Rijksstraatweg) ga je rechtsaf, daarna op de kruising bij Hotel Spijker rechtsaf, Nieuwe Holleweg. In de bocht, op de 4-sprong, ga je min of meer rechtdoor een doodlopende weg in. Meteen na de vijver aan je linkerhand ga je linksaf op een paadje omhoog. Volg nu een tijd de rood/witte markering: je steekt schuin rechts het klinkerweggetje over en vervolgt je route op het paadje omhoog. Bij de asfaltweg linksaf, Oosterbergweg. Ruim na de bocht ga je linksaf op een paadje omlaag. Je eindigt op een hoofdweg, daar ga je linksaf en vóór het eerste huis rechtsaf, een trap af naar beneden. Bij de houten grenspaal 'Laat vriendschap helen...' ga je rechtsaf langs het weiland (je verlaat hier dus de rood/witte routemarkering), en op de kruising linksaf langs het weiland omhoog [12]. Het pad draait in het bos naar rechts, blijf het omhoog volgen. Bij de onverharde bosweg (met slagboom) rechtdoor naar het startpunt.

WETENSWAARDIGHEDEN ONDERWEG

1. Berg en Dal
Het oude gebouw van amusementspark Tivoli lijkt op een Zwitsers chalet. Aan het eind van de 19de en begin

20ste eeuw was de chaletstijl populair voor sjiek wonen buiten de stad en verpozing op de zondag. Tivoli en heel Berg en Dal hebben hun ontstaan en groei te danken aan dat 'wonen op stand' en aan dagrecreatie vanuit Nijmegen. Langs de weg vanuit de stad naar de herberg Berg en Daal - hier ontleent het dorp haar naam aan - kwam een groot aantal uitspanningen, vele in de typische stijl. Er verrezen ook villa's met fraaie tuinen. Eerder, al in de 17de eeuw, deed men aan landschapsverfraaiing op de toen gestichte landgoederen. De ligging op de stuwwalrand leende zich uitstekend voor de aanleg van lanen, bochtige weggetjes en uitzichtpunten.

2. Landgoed Holthurnse Hof
Het landhuis vormt de kern van een halverwege de 17de eeuw gesticht landgoed. Naar de eerste eigenaar, Arnold van Seller, werd het 'Sellers Goet' genoemd. Later noemde men het 'Holthurnse Hof', naar Holdeurn, een oude benaming voor deze uithoek van de gemeente Groesbeek. Misschien betekent de naam Holdeurn 'holle dorenstruik'. In 1570 wordt de omgeving namelijk Dorent genoemd en in het lokale dialect heten dorens 'deurn' of 'deun'. Een ingewikkelder naamsverklaring zegt dat Holdeurn 'heldeur' betekent, deur naar de hel. Daar moest je doorheen als je van de Engelenburg (wat verder vóór ons gelegen) naar de Duivelsberg (achter ons) moest. Waar of niet, het staat vast dat het op de Holdeurn in vroeger tijden niet pluis was: struikrovers! Reizigers van Nijmegen naar Kleef namen liever de weg onderlangs de stuwwal via Beek, om de Holdeurn maar te vermijden.
In de buurt van de boerderij zijn duizenden archeologische vondsten uit de Romeinse tijd gedaan. Van de 1ste tot in de 3de eeuw stond er een groot industrieel potten-, pannen- en stenenbakkerscomplex. De aanwezigheid van zuivere leem trok ook later pannenbakkers aan. Eeuwen van leemwinning deed een pokdalig landschap ontstaan. Bij nauwkeurig bekijken van het reliëf blijkt dat op veel plaatsen niet natuurlijk te zijn.

3. De Engelenburg
Kijk op het hoogste punt op dit pad eens achterom, over de door bos steeds nauwer omsloten landerijen naar de voormalige boerderij op de Engelenburg. Die functioneerde niet zo lang geleden nog als een - weliswaar marginaal - boerenbedrijf. De grond is hier zeer vruchtbaar, maar het reliëf is een handicap. Wellicht al in de 17de eeuw zijn de vlakkere delen ontgonnen; de hellingen bleven bos. De grens akker-bos is hier op veel plaatsen al eeuwenlang onveranderd gebleven.

4. Vee in het bos
Aan de rechterhand loopt een boswal met ons mee, later vergezeld van een hek. De wal was eens de scheiding tussen grond van particulieren (rechts) en van de staat (links). De wal bestond uit een greppel met daarachter een met materiaal uit de greppel opgeworpen wal. Deze barrière moest voorkomen dat vee, dat in het Nederrijkswald (links) zijn kostje bijeen scharrelde, in de landerijen aan de Meerwijkselaan (rechts) kon komen. Het weiden van vee in bosgebied was destijds gebruikelijk. Al lang geleden heeft de wal zijn functie verloren. Het is aardig dat hij ook nu nog grondeigendommen scheidt, net als toen particulier bezit rechts en staatsgrond links.

5. Museumpark Orientalis
Achter het hekwerk bevindt zich Museumpark Orientalis, het vroegere Bijbels Openluchtmuseum. In 1913 kochten vrome katholieken een stuk heide met de bedoeling er een devotieplaats te scheppen ter verering van het Heilig Hart van Jezus. Men wilde een reusachtige Heilig Hart-basiliek laten verrijzen die de vergelijking met de grootste basilieken ter wereld zou kunnen doorstaan. Slechts een klein deel is gerealiseerd. De toekomst van het noodlijdende museum en het gebouwencomplex dat grotendeels een monumentale status heeft, is ongewis.

6. Louisendal
Het Louisendal is een kunstmatig dal dat loodrecht op de richting van het natuurlijke reliëf staat. Hoogstwaarschijnlijk was het onderdeel van de voorziening met stromend water van de Romeinse legerplaats ('castra') op de stuwwalrand in het huidige Nijmegen-Oost. Het dal moest, net als het verder westelijk gelegen Kerstendal, water in de ondergrond aansnijden. Het water uit het Kerstendal werd verzameld in het nog bestaande Watermeerwijk en stroomde, aangevuld met water uit het Louisendal, naar de castra. Dat ging via houten goten die deels ingegraven waren en op dijken lagen. Van het stelsel blijkt verrassend veel over te zijn. Archeologen die het geheel hebben bestudeerd, vermoeden dat het Louisendal bij aanleg al een mislukking was: het is onwaarschijnlijk dat er water is aangeboord.

7. Kloosters en villa's in het groen
Aan de Oude Kleefsebaan ligt rechts op de hoek het klooster Koningsgaard, één van de zeer vele kloosters die in de 1e helft van de vorige eeuw in Nijmegen en omstreken zijn gebouwd. Nu de kloosterorden nog nauwelijks nieuwe leden trekken, worden veel van de gebouwen overbodig en krijgen ze een nieuwe bestemming als woon-, bedrijfs- of opleidingsruimte. De route gaat hier een stukje door de villawijken van Berg en Dal. In de vorige eeuw ontwikkelde het gehucht zich tot een woonoord voor welgestelde, op Nijmegen georiënteerde mensen. Het aansluitende deel van de gemeente Nijmegen, de Kwakkenberg, is ook geheel overdekt met villa's en bungalows die vaak verscholen gaan in restanten van het 19de-eeuwse productiebos.

8. Zicht op Persingen
De dubbele lindenlaan brengt je naar het opgehoogde uitzichtpunt op de Boterberg. Zo'n laan met panoramapunt is typisch voor landgoedaanleg. Helaas is het uitzicht niet meer heel weids, omdat de bomen te hoog zijn geworden. Op één plek is het bos wel laaggehouden, zodat het oog precies op Persingen in de Ooijpolder valt. Dit kleinste dorp van Nederland bestaat uit niet meer dan een kerk, een huis en een boerderij.

9. Heerlijkheid Beek
Het landgoed waar je nu doorheen loopt was tot aan de Tweede Wereldoorlog eigendom van het oude geslacht Van Randwijck, waaruit de laatste Heren van Beek voortkwamen. Vandaar dat dit de Heerlijkheid Beek wordt genoemd. In 1941 is het gekocht door het Gelders Landschap. De kleine aansluitende goederen Bronhuizerbos en Huis te Schengen vormen nu één complex met de Heerlijkheid. Grote delen bestaan uit oude loofhoutbossen van beuk, eik en tamme kastanje. De glooiende weilanden links van het pad worden de Elyzeese Velden genoemd. De overgang van bos naar open gebied kent een afwisselende en bloemrijke kruidlaag met gevlekte en gele dovenetel en grootbloemige muur. In de verte zie je het rivierengebied van de Waal, met dorpskerkjes en schoorstenen van steenfabrieken.

10. Kastanjedal
Het Kastanjedal ontleent zijn naam aan de vele tamme kastanjes die er staan. Een van die bomen is de Kabouterboom die beschouwd wordt als de dikste boom van Nederland. Mogelijk is deze kastanje honderden jaren oud. Aan de andere kant van het pad ligt het brongebied van het Kastanjedal. Water dat niet door de lemige ondergrond kan wegzakken komt hier aan de oppervlakte en vormt een beekje. Er groeien bijzondere planten zoals goudveil, slanke sleutelbloem en voorjaarshelmbloem.

11. Beekse watermolens
In Beek stonden vroeger 3 watermolens. Ter herinnering aan deze verdwenen molens staat er aan de straatweg een rad dat in beweging wordt gebracht door beekwater. In de 19de tot in de 20ste eeuw werd op verschillende plaatsen in Beek de was van de rijkere Nijmegenaren gedaan. Hiervoor werd het schone water gebruikt dat aan de stuwwal ontspringt. Na de Tweede Wereldoorlog is het water grotendeels ondergronds in de riolering gelegd. Tegenwoordig doet Beek haar naam weer eer aan en stroomt het beekwater zichtbaar in gootjes langs de straten.

12. Keteldal
Het met beuken bezette dal dat je naar boven volgt, is in de bodem breed, met zeer steile wanden. Het heeft de vorm van een ketel, vandaar de naam Keteldal. De meeste dalen aan deze kant van de stuwwal zijn meer V-vormig. Ook steil, maar het diepste punt is scherper, de dalbodem dus smaller. Aanvankelijk was het Keteldal ook zo, maar door (bron)erosie is het gevormd tot wat het nu is.

Samenstelling: Nel van den Bergh
met dank aan Paul Thissen en Henny Brinkhof
Meer info en routes op
www.wandeleningroesbeek.nl

wandelen in groesbeek

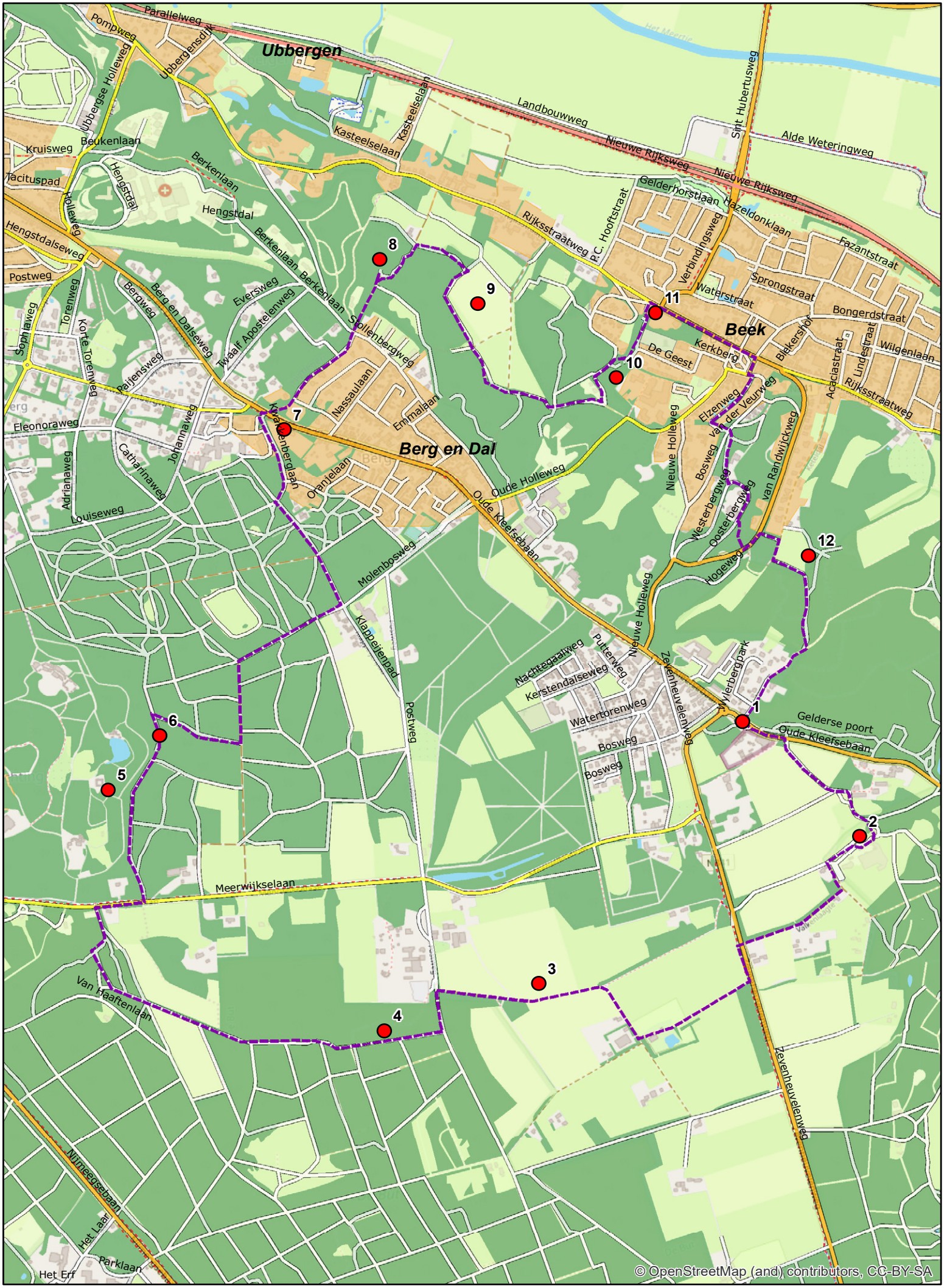

Door Berg en Dal

0 0,5 1km